

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут

МАУП

Кафедра Управління персоналом, економіки праці та публічного управління

Схвалено на засіданні кафедри
УПЕППУ

Протокол № 1 від 26.08.2025 р.

Завідувач кафедри

Ганна ПОПОВА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо підготовки та оформлення курсових робіт з дисципліни
ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА**

Статус дисципліни: обов'язкова дисципліна професійної підготовки

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

Форма навчання: денна, заочна; Курс 2 (бакалавр); Семестр: 4

Чернігів 2025

Методичні рекомендації щодо підготовки та оформлення курсових робіт з дисципліни «Економіка підприємства» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка, освітньо-професійної програми «Економіка»/ Укладачі: Беззубко Л.В., Положенцева К.Л. Чернігів: Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2025. 42 с.

Містять загальні вимоги і структуру курсової роботи, методичні вказівки до виконання основних розділів роботи, оформлення списку літератури, додатків. Приведено критерії оцінки курсової роботи.

Укладачі:

д.н. з держ.упр., проф. Л.В. Беззубко
к.е.н., доцент К.Л. Положенцева

Рецензент:

к.е.н., доцент Г.Ю.Попова

ЗМІСТ

	Стор.
Пояснювальна записка.....	4
1. Загальні положення.....	5
2. Зміст основної частини курсової роботи	7
3. Вимоги до оформлення курсової роботи	21
4. Порядок подання на перевірку, оцінювання і захист курсової роботи.....	31
5. Список використаної літератури	33
Додаток А. Титульний аркуш курсової роботи.....	35
Додаток Б. Завдання на виконання курсової роботи.....	36
Додаток В. Зразок оформлення змісту курсової роботи.....	37
Додаток Г. Номери питань до розділу 1. Основні фонди підприємства	38
Додаток Д. Номери питань до розділу 2. Оборотні кошти підприємства.....	39
Додаток Е. Номери питань до розділу 3. Персонал підприємства	40
Додаток Ж. Номери питань до розділу 4. Собівартість продукції підприємства	41
Додаток З. Варіанти завдань для практичної частини курсової роботи.....	42

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні вказівки призначені для надання рекомендацій здобувачам у виконанні курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» згідно до чинних стандартів України і містять основні вимоги щодо змісту та оформлення, організації її виконання, порядку захисту та оцінювання.

Методичні вказівки розроблено згідно з:

- Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII;
- Положенням про організацію освітнього процесу в Північноукраїнському інституті імені Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»;
- Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, є своєрідною перевіркою ступеня засвоєння студентом теоретичних та практичних питань.

Метою курсової роботи є закріплення та поглиблення студентами теоретичних знань, набуття навичок самостійної роботи з навчальною та спеціальною літературою з основ управління проектами і навчання методики складання, планування та аналізу проектів.

У сучасному динамічному ринковому середовищі зростає потреба у фахівцях, які володіють системними знаннями з економіки підприємства. Дисципліна спрямована на формування у здобувачів умінь аналізувати господарську діяльність підприємств, ефективно використовувати ресурси, оцінювати економічні результати та обґрунтовувати управлінські рішення. Курс є особливо актуальним для здобувачів, які планують працювати у сферах бізнесу, виробництва, ІТ, будівництва та маркетингу, де економічна ефективність діяльності підприємства є ключовою умовою конкурентоспроможності.

Курсова робота з економіки підприємства необхідна для формування у студентів навичок самостійного аналізу діяльності підприємства,

обґрунтування економічних розрахунків та прийняття ефективних управлінських рішень на основі теоретичних знань і практичних даних.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою курсової роботи є закріплення та поглиблення студентами теоретичних знань, набуття навичок самостійної роботи з навчальною та спеціальною літературою, та здійснення економічних розрахунків та оцінки основних техніко-економічних показників діяльності підприємства.

Предметом дослідження є економічне обґрунтування доцільності організації господарської діяльності умовного підприємства на підставі запропонованих вихідних показників.

Об'єкт дослідження - це ресурси та господарські процеси підприємства.

Методами дослідження є загальнонаукові методи пізнання: наукової абстракції, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, метод єдності якісного та кількісного аналізу.

Курсова робота складається з теоретичної та практичної частини. В теоретичній частині студенти за варіантами, які наведені у додатках Е - И, розкривають зміст теоретичних питань, що охоплюють різні аспекти дисципліни «Економіка підприємства». Зміст теоретичного питання необхідно розкрити відповідно до сучасного рівня розвитку економічної науки. Особливу увагу варто звернути на використання тих матеріалів, що характеризують роботу підприємств в умовах розвитку ринкових відносин.

У практичній частині роботи студенти виконують розрахунки за основними показниками (додаток К), що характеризують господарську діяльність підприємства: визначають обсяг основних фондів, норматив оборотних коштів, витрати виробництва, обчислюють основні техніко-економічні показники малого промислового підприємства. При виконанні практичної частини курсової роботи студентам доцільно використовувати програму Microsoft Excel.

Курсова робота повинна містити:

- 1) титульний аркуш;
- 2) завдання на виконання курсової роботи;
- 3) реферат;
- 4) зміст;
- 5) вступ;
- 6) основну частину, що містить в собі теоретичну та практичну частини, які складаються з відповідних розділів та пунктів;
- 7) висновки;
- 8) список використаної літератури.

Титульний аркуш, завдання на виконання курсової роботи, реферат, зміст оформлюється відповідно зразка (додатки А, Б, В, Д).

Реферат – це стислий зміст роботи, його обсяг – одна сторінка машинописного тексту. У рефераті вказуються: кількість сторінок курсової роботи, кількість рисунків і таблиць, кількість використаних джерел (не менше – 20). Потім стисло наводиться зміст кожного з розділів роботи і ключові слова та словосполучення (7 – 8 слів). Ключовим словом називається слово або стійке словосполучення, яке має смислове навантаження. Сукупність ключових слів повинна відбивати основний зміст курсової роботи. Ключові слова подають в називному відмінку, друкують у рядок прописними літерами через кому. Приклад оформлення реферату наведено у додатку В.

Зміст курсової роботи студент складає самостійно згідно з вимогами. Приклад оформлення змісту курсової роботи наведено у додатку Д.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, що вивчається, її практична значущість; визначається об'єкт, предмет мета і завдання дослідження; розглядаються методи, за допомогою яких воно проводилося; розкривається структура роботи, її основний зміст. Обсяг вступу – 2-3 машинописних сторінки. Актуальність теми: з переходом вітчизняної економіки до ринкових відносин з'явилися нові форми і методи ведення господарської діяльності. Прикладом цього може служити створення й розвиток малого та середнього

бізнесу, що диктується соціально-орієнтованим, наукоємним і екологозахисним напрямками економічного росту. Підприємствам, як суб'єктам господарювання, надано значні права та можливості щодо реалізації власних економічних інтересів. В умовах ринкової економіки підприємства самостійно обирають вид діяльності, складають свою виробничу програму, формують та використовують відповідний ресурсно-виробничий потенціал, забезпечують збут продукції, впроваджують заходи щодо підвищення ефективності господарювання. Тому, запропонована тема дослідження передбачає вивчення студентами теорії та практики господарювання на прикладі умовного підприємства.

Основна частина курсової роботи складається з п'яти розділів та декількох підрозділів. Після викладання теоретичних питань за кожним розділом, студент повинен повести відповідні розрахунки та обґрунтувати отримані результати практичної частини роботи.

Висновки містять найважливіші результати, отримані в роботі. Текст висновків треба починати словами: «У ході виконання курсової роботи...». Треба послідовно навести найбільш суттєві положення всіх розділів роботи.

Список використаної літератури повинен містити не менше 20 публікацій. У списку використаних джерел мають бути праці, рік видання яких не перевищує трьох-чотирьох років від часу захисту курсової роботи, сучасна нормативна база.

2. ЗМІСТ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота містить у собі теоретичну й розрахункову частини. У теоретичній частині роботи передбачено розгляд чотирьох питань, варіанти завдань студент обирає за першою та останньою цифрами номера залікової книжки.

Номер завдань наведено в квадраті, який знаходиться на перехресті строк та граф табл.2.1. Таким чином, якщо перша та остання цифри залікової книжки

студента 1 і 7, то номер теоретичних питань, який мусить слухач взяти зі списку тем, буде вказаний в квадраті, що знаходиться на перехресті строки 1 та графи 7 табл.1, тобто це будуть завдання: 1.14.; 2.7.; 3.5.; 4.2.

Основна частина роботи включає наступні розділи:

1. Основні фонди підприємства.
2. Оборотні кошти підприємства.
3. Персонал підприємства.
4. Собівартість продукції підприємства.
5. Фінансові результати господарської діяльності підприємства.

Номер варіанту для виконання *практичної частини* студенти обирають **за сумою трьох останніх цифр номера залікової книжки** (додаток К).

Розглянемо більш детальніше зміст кожного розділу курсової роботи.

Таблиця 2.1 – Вибір теоретичного завдання курсової роботи

Перша цифра залікової книжки	Остання цифра залікової книжки									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1.1.; 2.20.; 3.11.; 4.5.	1.20.; 2.2.; 3.12.; 4.15.	1.5.; 2.16.; 3.1.; 4.10.	1.11.; 2.10.; 3.5.; 4.5.	1.4.; 2.20.; 3.20.; 4.6.	1.2.; 2.11.; 3.3.; 4.1.	1.3.; 2.1.; 3.13.; 4.2.	1.4.; 2.4.; 3.10.; 4.3.	1.6.; 2.6.; 3.19.; 4.4.	1.7.; 2.8.; 3.8.; 4.7.
1	1.2.; 2.19.; 3.10.; 4.4.	1.19.; 2.1.; 3.13.; 4.14.	1.6.; 2.17.; 3.2.; 4.9.	1.12.; 2.9.; 3.4.; 4.4.	1.5.; 2.19.; 3.19.; 4.5.	1.13.; 2.8.; 3.1.; 4.8.	1.20.; 2.18.; 3.3.; 4.1.	1.14.; 2.7.; 3.5.; 4.2.	1.15.; 2.5.; 3.6.; 4.3.	1.16.; 2.15.; 3.7.; 4.6.
2	1.3.; 2.18.; 3.9.; 4.3.	1.18.; 2.3.; 3.14.; 4.13.	1.7.; 2.19.; 3.3.; 4.8.	1.13.; 2.8.; 3.3.; 4.3.	1.6.; 2.18.; 3.18.; 4.4.	1.8.; 2.14.; 3.8.; 4.7.	1.9.; 2.15.; 3.7.; 4.9.	1.10.; 2.16.; 3.6.; 4.6.	1.11.; 2.17.; 3.5.; 4.5.	1.6.; 2.12.; 3.4.; 4.2.
3	1.4.; 2.17.; 3.8.; 4.2.	1.17.; 2.4.; 3.15.; 4.12.	1.8.; 2.18.; 3.4.; 4.7.	1.14.; 2.7.; 3.2.; 4.2.	1.7.; 2.17.; 3.17.; 4.3.	1.14.; 2.10.; 3.5.; 4.4.	1.15.; 2.2.; 3.18.; 4.18.	1.16.; 2.3.; 3.19.; 4.17.	1.17.; 2.8.; 3.20.; 4.16.	1.18.; 2.9.; 3.1.; 4.15.
4	1.5.; 2.16.; 3.7.; 4.1.	1.16.; 2.5.; 3.16.; 4.11.	1.9.; 2.19.; 3.5.; 4.6.	1.15.; 2.6.; 3.1.; 4.1.	1.8.; 2.16.; 3.16.; 4.2.	1.12.; 2.17.; 3.6.; 4.10.	1.13.; 2.9.; 3.4.; 4.12.	1.6.; 2.4.; 3.3.; 4.13.	1.7.; 2.3.; 3.2.; 4.14.	1.8.; 2.2.; 3.12.; 4.16.
5	1.6.; 2.15.; 3.6.; 4.10.	1.15.; 2.6.; 3.17.; 4.20.	1.10.; 2.14.; 3.7.; 4.5.	1.16.; 2.5.; 3.10.; 4.10.	1.9.; 2.15.; 3.15.; 4.1.	1.5.; 2.9.; 3.9.; 4.2.	1.7.; 2.8.; 3.10.; 4.3.	1.8.; 2.2.; 3.11.; 4.4.	1.9.; 2.1.; 3.12.; 4.50.	1.10.; 2.3.; 3.13.; 4.8.
6	1.7.; 2.14.; 3.5.; 4.9.	1.14.; 2.7.; 3.18.; 4.19.	1.4.; 2.13.; 3.6.; 4.4.	1.17.; 2.4.; 3.9.; 4.9.	1.10.; 2.14.; 3.14.; 4.7.	1.1.; 2.12.; 3.10.; 4.6.	1.2.; 2.10.; 3.11.; 4.9.	1.3.; 2.5.; 3.12.; 4.9.	1.4.; 2.7.; 3.13.; 4.9.	1.5.; 2.15.; 3.14.; 4.9.
7	1.8.; 2.13.; 3.4.; 4.8.	1.13.; 2.8.; 3.19.; 4.18.	1.3.; 2.12.; 3.8.; 4.3.	1.18.; 2.3.; 3.8.; 4.1.	1.1.; 2.13.; 3.13.; 4.6.	1.12.; 2.2.; 3.19.; 4.5.	1.4.; 2.10.; 3.5.; 4.7.	1.5.; 2.5.; 3.7.; 4.8.	1.10.; 2.16.; 3.10.; 4.9.	1.14.; 2.18.; 3.11.; 4.2.
8	1.9.; 2.12.; 3.3.; 4.7.	1.12.; 2.9.; 3.20.; 4.17.	1.2.; 2.11.; 3.9.; 4.2.	1.19.; 2.2.; 3.7.; 4.7.	1.3.; 2.12.; 3.12.; 4.9.	1.3.; 2.8.; 3.13.; 4.12.	1.5.; 2.7.; 3.14.; 4.10.	1.6.; 2.6.; 3.15.; 4.12.	1.8.; 2.5.; 3.5.; 4.13.	1.4.; 2.17.; 3.6.; 4.14.
9	1.10.; 2.11.; 3.2.; 4.6.	1.11.; 2.10.; 3.10.; 4.16.	1.1.; 2.20.; 3.11.; 4.1.	1.20.; 2.1.; 3.6.; 4.6.	1.2.; 2.11.; 3.1.; 4.10.	1.19.; 2.13.; 3.12.; 4.8.	1.20.; 2.14.; 3.9.; 4.4.	1.7.; 2.19.; 3.5.; 4.16.	1.5.; 2.18.; 3.15.; 4.17.	1.3.; 2.6.; 3.18.; 4.18.

1. Основні фонди підприємства.

Розділ 1. Основні фонди підприємства складається з двох частин – теоретичної та практичної. Теоретична частина повинна містити декілька підпунктів (1.1., 1.2, 1.3.). **Номер варіанту теоретичного питання** студенти обирають з табл. 1., перелік яких наведено у **додатку Е**. Наприклад:

Розділ 1. Основні фонди підприємства

1.1. Види зносу основних фондів: фізичний та моральний.

1.2. Методи розрахунку фізичний та моральний зносу основних фондів.

1.3. Визначення вартості основних виробничих фондів підприємства та їх структури.

У практичній частині виконується розрахунок загального обсягу та вартості основних виробничих фондів підприємства і визначається їх структура. Варіанти завдання для виконання практичної частини містяться у **додатку К**. Зміст і послідовність виконання розрахунків даного підрозділу наведено нижче (**Визначення вартості основних виробничих фондів підприємства та їх структури**).

Основні виробничі фонди (ОВФ) підприємства це сукупність засобів праці, що мають вартість, беруть участь у виробничому процесі тривалий час, не змінюють при цьому натуральної форми та властивостей і переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції частинами, в міру їх спрацювання. Поряд з виробничими існують невиробничі фонди, які не беруть участі у виробничому процесі та призначені для задоволення побутових, комунальних, та соціально-культурних потреб працівників (медичні пункти, гуртожитки, їдальні тощо), що знаходяться на балансі підприємства.

За видами основні фонди підприємства класифікуються на групи: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар, господарський інвентар та інші основні фонди.

З усього переліченого обсягу ОВФ у вихідних даних до курсової роботи враховані будівлі, транспортні засоби й обладнання. В практичній частині

треба визначити їх вартість. Розрахунки треба виконувати з точністю до гривні.

Загальна вартість ОВФ у балансових цінах (ОФзаг, грн.) визначається за формулою:

$$\text{ОФ}_{\text{заг}} = \sum(\text{ОФ}_{\text{бал}_i}) = \text{ОФ}_{\text{буд}} + \text{ОФ}_{\text{обл}} + \text{ОФ}_{\text{тр}} + \text{ОФ}_{\text{сп}} + \text{ОФ}_{\text{інв}} + \text{ОФ}_{\text{оф.м, т}} \quad (1)$$

де $\sum \text{ОФ}_{\text{бал}_i}$ – балансова вартість окремих складових ОВФ, грн.;

ОФбуд, ОФобл, ОФтр, ОФсп, ОФінв, Оф.м,т. – загальна балансова вартість всіх будинків, обладнання, транспортних засобів, споруд і передавальних пристроїв, виробничого інвентарю й інструменту, офісних меблів та копіювальної техніки підприємства, грн.

Розглянемо визначення всіх складових ОФзаг окремо.

Балансову вартість всіх будинків (ОФбуд) можна визначити за формулою:

$$\text{ОФ}_{\text{буд}} = \text{ОФ}_{\text{вир}} + \text{ОФ}_{\text{адм}} + \text{ОФ}_{\text{скл}}, \quad (2)$$

де ОФвир, ОФадм, ОФскл – вартість виробничих, адміністративно-побутових будинків, складів та гаражів, грн.

$$\text{ОФ}_{\text{вир}} = V_{\text{вир}} \times \text{Ц}_{\text{вир}}^{\text{м}^3}, \quad (3)$$

де $V_{\text{вир}}$ – обсяг виробничого будинку, м^3 (визначається добутком довжини, ширини та висоти будинку, що задані у вихідних даних);

$\text{Ц}_{\text{вир}}^{\text{м}^3}$ – вартість одного метра кубічного обсягу виробничого будинку, грн/ м^3 .

Аналогічно розраховується вартість адміністративно-побутових будинків, складів та гаражів.

Розрахунок вартості всіх будинків виконуємо у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Розрахунок загальної балансової вартості всіх будинків підприємства

Найменування об'єктів	Розміри об'єкту (довжина × ширина × висота), м	Обсяг (V), м ³	Вартість (Ц _{вир} ^{1м³}), грн./м ³	Балансова вартість, грн.
Промисловий будинок			25	
Адміністративно-побутовий будинок			65	
Склади і гаражі			20	
Загальна балансова вартість усіх будинків (ОФбуд)				

Первісна вартість одиниці обладнання (ОФобл_i) розраховується за такою формулою:

$$\text{ОФобл}_i = \text{Цобл} + \text{Втр}, \quad (4)$$

де Цобл – ціна одиниці обладнання (прийняти Цобл = 35000 грн.);

Втр - витрати на транспортування й монтаж (приймаються у розмірі 10% від Цобл), грн.

При укрупнених розрахунках необхідну кількість металообробного устаткування можна визначити виходячи з ваги готової продукції, що випускається за рік, і кількості виготовленої продукції одним верстатом.

Розрахункова **кількість обладнання (Кобл, шт.)** визначається за формулою:

$$K_{обл} = \frac{Q_{чорн}}{q \times t \times K_з}, \quad (5)$$

де Q_{чорн} – чорнова вага готової продукції, що випускається за рік, т;

q - кількість продукції, яка виготовлена одним верстатом за рік при роботі в одну зміну (q = 35 т);

t – число змін роботи устаткування, t = 2;

K_з – коефіцієнт завантаження верстатів (K_з = 0,85).

$$Q_{\text{чорн}} = \frac{M \times N}{K_{\text{вик}}}, \quad (6)$$

де M – маса використовуваних матеріалів (металу), кг;

N – річна програма випуску, шт.;

$K_{\text{вик}}$ – коефіцієнт використання матеріалів.

Балансова вартість всього обладнання (ОФобл, грн.) визначається по формулі:

$$\text{ОФобл} = K_{\text{обл}} \times \text{ОФобл}_i \quad (7)$$

Балансову вартість всіх транспортних засобів можна визначити за такою формулою, грн:

$$\text{ОФтр} = \text{ОФавт} + \text{ОФел} + \text{Ом.к.}, \quad (8)$$

де ОФавт, ОФел, Ом.к. - балансова вартість всіх автомобілів, електрокарів і електромостових кранів, грн.

$$\text{ОФавт} = K_{\text{авт}} \times (\text{Цавт} + \text{Втр.ав}),$$

$$\text{ОФел} = K_{\text{ел}} \times (\text{Цел} + \text{Втр.ел}),$$

$$\text{Ом.к.} = K_{\text{м.к.}} \times (\text{Цм.к.} + \text{Втр.м.к.})$$

де Цавт, Цел, Цм.к. – середня оптова ціна одного транспортного засобу, грн.;

$K_{\text{авт}}$, $K_{\text{ел}}$, $K_{\text{м.к.}}$ – кількість транспортних одиниць кожного типу відповідно (у вихідних даних, шт.);

Втр.ав. – витрати на транспортування автомобілів, Втр.ав. = 6% від Цавт,

Втр.ел. – витрати на транспортування електрокарів, Втр.ел. = 7% від Цел.,

Втр.м.к. – витрати на транспортування електромостових кранів, Втр.м.к. = 11% від Цм.к.

Розрахунок вартості транспортних засобів виконуємо за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Розрахунок вартості транспортних засобів

Найменування транспортних засобів	Ціна транспортного засобу, грн.	Витрати на транспортування транспортних засобів, грн.	Балансова вартість, грн.
Автомобілі	85000		
Електрокари	12000		

Електромотові крани	170000		
Разом (ОФтр):			

Вартість споруд і передавальних пристроїв, виробничого інвентарю й інструменту, офісної меблі та техніки підприємства визначаємо укрупнено, як частину від вартості вже розрахованих основних фондів.

Вартість споруд і передавальних пристроїв визначається за формулою:

$$\text{ОФсп} = 0,1 \times \text{ОФвир} \quad (9)$$

Вартість виробничого інвентарю й інструменту:

$$\text{ОФінв} = 0,05 \times \text{ОФобл} \quad (10)$$

Вартість офісних меблів та обчислювальної техніки підприємства визначається за формулою:

$$\text{ОФм.,т} = 0,15 \times \text{ОФадм} \quad (11)$$

Результати розрахунків загальної вартості ОВФ наведемо в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Основні виробничі фонди підприємства та їх структура

Найменування основних виробничих фондів підприємства	Балансова вартість, грн.	Структура, %
1. Будинки		
2. Обладнання		
3. Транспортні засоби		
4. Споруди і передавальні пристрої		
5. Виробничий інвентар та інструмент		
6. Офісні меблі та техніка		
Разом (ОФзаг):		100,00

Амортизацію будинків за рік можна визначити, використовуючи прямолінійний метод нарахування.

Тоді **амортизаційні відрахування будинків (АВбуд, грн.)** визначаються за формулою:

$$\text{АВбуд} = \frac{\text{ОФперв} - \text{ОФлікв}}{\text{Текс}}, \quad (12)$$

де ОФперв - первісна (балансова) вартість будинків (ОФперв = ОФбуд), грн.

ОФлікв – ліквідаційна вартість будинків (визначається у розмірі 3% від первісної вартості), грн.;

Текс – строк корисної експлуатації будинків (Текс = 30 років).

Амортизація споруд і передавальних пристроїв (АВсп, грн.) визначається також за допомогою прямолінійного методу. Ліквідаційну вартість споруд та передавальних пристроїв прийняти у розмірі 4% від ОФсп. Строк корисної експлуатації споруд і передавальних пристроїв прийняти - 15 років.

Амортизаційні відрахування транспортних засобів (АВтр, грн.) розраховується за методом зменшення залишкової вартості:

$$АВтр = \frac{На \times ОФтр}{100}, \quad (13)$$

де На – норма амортизації, %.

$$На = \left(1 - \sqrt[\text{Текс}]{\frac{ОФлікв}{ОФтр}} \right) \times 100\%, \quad (14)$$

При визначенні норми амортизації для транспортних засобів треба прийняти ОФлікв у розмірі 5% від ОФтр, а Текс = 4 роки.

Аналогічно розраховуються амортизаційні відрахування виробничого інвентарю й інструменту, офісних меблів та техніки підприємства. У розрахунках прийняти: строк корисної експлуатації для обладнання – 7 років, виробничого інвентарю й інструмента - 5 років, для офісних меблів та техніки – 3 роки.

Амортизація обладнання, виробничого інвентарю й інструмента, офісної техніки (АВобл, АВінв, АВоф.м,т.) визначається за методом прискореного зменшення залишкової вартості.

Норму амортизації за даним методом можна обчислити таким чином:

$$На = \frac{100\%}{\text{Текс}}, \quad (15)$$

Тоді **амортизаційні відрахування**, наприклад, за **обладнання** розраховуються:

$$AB_{\text{обл}} = 2 \times \frac{Ha}{100} \times O\Phi_{\text{обл}} \quad (16)$$

Сумарні амортизаційні відрахування за і-тою групою основних фондів ($\sum AB_i$) наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Сумарні амортизаційні відрахування за групами основних фондів та їх структура

Найменування амортизаційні відрахування за групами	Амортизаційні відрахування, грн.	Структура, %
1. Будинки		
2. Обладнання		
3. Транспортні засоби		
4. Споруди і передавальні пристрої		
5. Виробничий інвентар та інструмент		
6. Офісні меблі та техніка		
Разом (AB_i)		100,00

Ефективність використання основних виробничих фондів характеризується низкою показників, які поділяються на загальні та часткові. До узагальнюючих показників ефективності використання ОВФ відносять фондівіддачу, фондомісткість та рентабельність ОВФ.

Фондовіддача (Фв) – це відношення товарної продукції до середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства:

$$F_v = \frac{TP}{S_{\text{сровф}}}, \quad (17)$$

де TP - обсяг товарної продукції підприємства (виручка від реалізації (Вр)) розраховується за формулою 55, грн.;

Сровф - середньорічна вартість основних виробничих фондів, грн.; яка може бути розрахована за середньоарифметичною:

$$S_{\text{сровф}} = \frac{O\Phi_{\text{п.р}} + O\Phi_{\text{к.р}}}{2}, \quad (18)$$

де ОФ п.р. – вартість ОВФ на початок року (ОФзаг), грн.;

ОФ к.р. – вартість ОВФ на кінець року, грн.; можна обчислити за формулою $ОФ_{к.р} = ОФ_{заг} - \sum AB_i$.

Фондомісткість (ФМ) – показник, обернений до фондovіддачі, і характеризує вартість ОВФ, яка припадає на одиницю вартості продукції:

$$ФМ = \frac{S_{сровф}}{ТП} \quad (19)$$

Рентабельність ОВФ (Ровф) – це відношення балансового прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства:

$$Ровф = \frac{П}{S_{сровф}}, \quad (20)$$

де П - фінансовий результат (прибуток / збиток) від звичайної діяльності до оподаткування (ФРд.оп., грн.) визначається за формулою 59.

Результати розрахунку узагальнюючих показників ефективності використання ОВФ наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Результати розрахунку узагальнюючих показників ефективності використання ОВФ

Показник	Величина
1. Фондовіддача, грн.	
2. Фондомісткість, грн.	
3. Рентабельність ОВФ, грн.	

2. Оборотні кошти підприємства.

Розділ складається з двох частин - теоретичної та практичної. Теоретична частина виконується за варіантами, перелік яких наведено у додатку Ж.

Практична частина містить розрахунок сукупного нормативу оборотних коштів підприємства. Порядок виконання цієї частини наведено нижче (**Визначення нормативу оборотних коштів підприємства і терміну їх оборотності**).

Оборотні кошти (ОБК) підприємства – це кошти, які вкладені в оборотні фонди та фонди обігу. **Оборотні фонди** – це частина виробничих фондів підприємства, що повністю споживається протягом одного виробничого циклу, змінюючи свою натуральну форму, розміри і властивості, і переносить свою вартість на вартість виготовленої продукції відразу в повному обсязі. Оборотні фонди нормуються.

Норматив ОБК - це їх мінімальний плановий розмір у вартісному вираженні, необхідний для забезпечення нормальної роботи підприємства. Величина нормативу ОБК визначається як сума нормативів оборотних коштів у виробничих запасах (НОКвз), у незавершеному виробництві (НОКнзв) та в готовій продукції на складі (НОКгп).

Величина **нормативу оборотних коштів у виробничих запасах (НОКвз, грн.)** визначається за формулою:

$$\text{НОКвз} = \text{Мд} \times \text{Цм} \times \text{Дз}, \quad (21)$$

де Мд – середньодобові витрати матеріалу у натуральних вимірниках;

Цм- ціна одиниці матеріальних ресурсів, грн.;

Дз – норма запасу матеріальних ресурсів, днів.

$$\text{Мд} = \frac{N \times M}{\text{Дк}}, \quad (22)$$

де Дк – кількість календарних днів у періоді (360).

Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві (НОКнзв, грн.) обчислюється за формулою:

$$\text{НОКнзв} = \text{Qд} \times \text{Двц} \times \text{Кнв}, \quad (23)$$

де Qд – середньоденний випуск товарної продукції за її собівартістю, грн.;

Двц - тривалість виробничого циклу виготовлення виробу, днів;

Кнв – коефіцієнт наростання витрат.

$$\text{Qд} = \frac{\text{Свир}}{\text{Дк}}, \quad (24)$$

де Свир – виробнича собівартість продукції протягом певного періоду, грн.

$$\text{Кнв} = \frac{\text{Вм} + 0,5 \times (\text{Свир} - \text{Вм})}{\text{Свир}}, \quad (25)$$

де V_m – вартість матеріальних витрат в собівартості, грн.

Величина *нормативу оборотних коштів у запасах готової продукції (НОК_{гп}, грн.)* визначається за формулою:

$$\text{НОК}_{\text{гп}} = Q_d \times D_{\text{гп}}, \quad (26)$$

де $D_{\text{гп}}$ – норма запасу готової продукції на складі, днів.

Загальна сума нормативів оборотних засобів, обчислених за окремими елементами (виробничими запасами, незавершеним виробництвом та готовою продукцією) становить сукупний норматив оборотних засобів підприємства (НОК).

Сукупний норматив оборотних коштів (НОК, грн.) складе:

$$\text{НОК} = \text{НОК}_{\text{вз}} + \text{НОК}_{\text{нзв}} + \text{НОК}_{\text{гп}}. \quad (27)$$

Величина *коефіцієнта оборотності оборотних коштів (Коб)* визначається за формулою:

$$K_{\text{об}} = \frac{V_p}{\text{НОК}}, \quad (28)$$

де V_p – річний обсяг випущеної продукції, грн.

Тривалість одного обороту оборотних коштів (Тоб, днів) визначається за формулою:

$$T_{\text{об}} = \frac{D_k}{K_{\text{об}}}. \quad (29)$$

3. Персонал підприємства.

Розділ складається з двох частин - теоретичної та практичної. Теоретична частина виконується за варіантами, перелік яких наведено у додатку 3. У даному розділі дати термінологічне визначення поняття «персонал» у контексті тлумачення трудових ресурсів, кадрів і трудового потенціалу підприємства, встановити його загальні характеристики. Вивчити класифікаційний поділ персоналу підприємства: за категоріями, за участю у виробничому процесі, за кваліфікацією, професією тощо.

Важливе значення для підприємства має структура його персоналу, тобто співвідношення певних категорій між собою, а також із загальною чисельністю персоналу конкретного підприємства.

Практична частина містить розрахунок основної і додаткової заробітної плати, аналіз руху персоналу на підприємстві за коефіцієнтами: вибуття, прийому, плинності та загального обороту (заміщення). Розрахунок продуктивності праці за показниками виробітку і трудомісткості. Порядок виконання цієї частини наведено нижче (**Оцінка трудового потенціалу підприємства**).

Основна заробітна плата (ЗПосн, грн.) розраховується за формулою:

$$ЗПосн = N \times tшт \times Стар \times Кпр, \quad (30)$$

де $tшт$ – час, необхідний для виготовлення одиниці продукції, нормо-год.;

Стар - годинна тарифна ставка (Стар = 19 грн.);

Кпр - коефіцієнт преміювання (прийняти у діапазоні 1,15 – 1,3).

Додаткова заробітна плата основних робочих (ЗПдод, грн.)

визначається за формулою:

$$ЗПдод = ЗПосн \times Кс, \quad (31)$$

де $Кс$ – коефіцієнт, що визначає співвідношення основної і додаткової заробітної плати ($Кс$ прийняти у діапазоні 0,15 – 0,7).

Чисельність основних робочих можна обчислити за **трудомісткістю виробничої програми** за формулою:

$$Чосн = \frac{Tпрогр}{Феф \times Квн}, \quad (32)$$

де $Tпрогр$ – трудомісткість річної програми випуску, годин;

Феф - річний ефективний фонд часу роботи одного робочого, год.;

Квн – коефіцієнт виконання норм ($Квн = 1,2$).

$$Феф = Фн \times \left(1 - \frac{\beta}{100}\right), \quad (33)$$

де $Фн$ - номінальний фонд часу роботи робочого, год.;

β - відсоток невиходів на роботу, % (з вихідних даних).

$$Фн = (Дк - Дн) \times Кзм \times Тзм, \quad (34)$$

де $Дк$ – кількість календарних днів у році;

$Дн$ – кількість неробочих (вихідних та святкових) днів у році (розрахувати

за календарем);

Кзм – кількість робочих змін (Кзм = 2);

Тзм – тривалість однієї зміни (Тзм = 8), годин.

Коефіцієнт прийому кадрів розраховується за формулою:

$$K_{\text{п}} = \text{Ч}_{\text{п}} / \text{Ч} \times 100\%, \quad (35)$$

де Чп – чисельність прийнятих на роботу за відповідний період, чол.;

Ч – середньооблікова чисельність працівників у цьому ж періоді, чол.

(Ч = Чосн.).

Коефіцієнт вибуття кадрів:

$$K_{\text{в}} = \text{Ч}_{\text{зв.заг}} / \text{Ч} \times 100 \%, \quad (36)$$

де Чзв.заг - загальна чисельність звільнених за відповідний період з будь-яких причин, чол.

Коефіцієнт плинності кадрів:

$$K_{\text{т}} = \text{Ч}_{\text{зв}} / \text{Ч} \times 100\%, \quad (37)$$

де Чзв - чисельність звільнених за власним бажанням, за порушення трудової дисципліни або з інших причин, не пов'язаних із виробництвом, чол.

Коефіцієнт загального обороту (заміщення):

$$K_{\text{з}} = (\text{Ч}_{\text{п}} - \text{Ч}_{\text{зв}}) / \text{Ч} \times 100\%. \quad (38)$$

Продуктивність праці - це показник її ефективності, результативності, що характеризується співвідношенням обсягу продукції, робіт чи послуг, з одного боку, та кількості праці, витраченої на виробництво цього обсягу, з іншого боку. Залежно від прямого чи оберненого співвідношення цих величин ми маємо два показники рівня продуктивності праці: виробіток і трудомісткість.

Виробіток - це прямий показник рівня продуктивності праці, що визначається кількістю продукції (робіт, послуг), виробленої одним працівником за одиницю робочого часу.

Трудомісткість - це обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг).

4. Собівартість продукції підприємства.

Даний розділ складається з теоретичної та практичної частини.

В теоретичній частині треба дати відповідь на теоретичне питання розділу 4 «Собівартість продукції підприємства». Ця частина виконується за варіантами, перелік яких наведено у додатку **И**.

В практичній частині проводиться розрахунок собівартості однієї тони реалізованої продукції підприємства. Зміст і послідовність проведення розрахунків наведено нижче (**Визначення собівартості реалізованої продукції підприємства**).

Собівартість – це вираження у грошовій формі поточних витрат підприємства на підготовку виробництва, виготовлення і збут продукції.

До виробничої собівартості продукції включаються такі статті:

1. Прямі матеріальні витрати.
2. Прямі витрати на оплату праці.
3. Інші прямі витрати.
4. Загальновиробничі витрати.

У розрахунках за одиницю продукції прийнята одна її тонна. Розрахунки за валовими показниками треба виконувати з точністю до гривні, за одиницею продукції - з точністю до копійки.

Прямі матеріальні витрати

Ці витрати включають витрати на основні матеріали, на паливо та енергію для технологічних цілей.

Загальні витрати основних матеріалів (Вм, грн.) на всю програму випуску продукції визначаються за формулою:

$$Вм = Вмат - Ввід, \quad (41)$$

де Вмат – вартість матеріалів, грн.;

Ввід – вартість зворотних відходів (прийняти у розмірі 10 % від Вмат), грн.

$$Вмат = Q_{чорн} \times Цм, \quad (42)$$

де Цм – ціна однієї тони матеріалів, грн.;

Витрати на паливо й енергію для технологічних цілей (Вен, грн.)

укрупнено визначаються у розмірі 13% від Вм.

Прямі витрати на оплату праці

Ці витрати містять у собі витрати на **основну заробітну плату**, розраховану за відрядно – преміальною системою оплати праці, і **додаткову заробітну плату** виробничих робочих, що беруть участь у виготовленні відповідної продукції.

Прямі витрати на оплату праці визначимо за формулою:

$$\text{Вопл} = (\text{ЗПосн} + \text{ЗПдод}) \times \text{Чосн}, \quad (43)$$

де Чосн – чисельність основних працівників, чол.

Інші прямі витрати

Ці витрати містять суму єдиного внеску – 22% (від суми основної і додаткової заробітної плати основних виробничих працівників) і амортизаційні відрахування. (У відсотках до фонду оплати праці це приблизно становитиме: на випадок безробіття – 1,399 %, з тимчасової втрати працездатності і від нещасних випадків – 2,446 %, пенсійне – 18,154 %).

Відрахування на соціальні заходи (Всоц, грн.) розраховуються за формулою:

$$\text{Всоц} = \text{Фзп} \times \frac{\text{Пвідр}}{100}, \quad (44)$$

де Фзп – фонд заробітної плати (Фзп = Вопл), грн. ;

Пвідр – сумарний відсоток відрахувань у відповідні фонди, %.

Інші прямі витрати (Він, грн.) розраховуються за формулою:

$$\text{Він} = \text{Всоц} + \sum \text{АВ}_i, \quad (45)$$

де $\sum \text{АВ}_i$ - сумарні амортизаційні відрахування за і-тою групою основних фондів.

Загальновиробничі витрати

Включають витрати на управління виробництвом (оплата праці апарата управління цехами, дільницями), витрати на вдосконалення технології й організації виробництва, витрати на опалення, освітлення, водопостачання та

інше утримання виробничих приміщень, витрати на обслуговування виробничого процесу, на охорону праці, техніку безпеки та ін.

Суму загальновиробничих витрат треба визначити у розмірі 130% від фонду заробітної плати. Частка постійних загальновиробничих витрат складає 70% цієї суми, а частка змінних загальновиробничих витрат - 30%. Змінні загальновиробничі витрати відносяться до виробничої собівартості.

Таким чином, *загальновиробничі витрати (Взаг, грн.)* розраховуються за формулою:

$$V_{\text{заг}} = 1,3 \times \text{Фзп.} \quad (46)$$

Тоді, *змінні загальновиробничі витрати ($V_{\text{заг}}^{\text{ЗМ}}$, грн.):*

$$V_{\text{заг}}^{\text{ЗМ}} = 0,3 \times V_{\text{заг}}, \quad (47)$$

звідси *постійні загальновиробничі витрати ($V_{\text{заг}}^{\text{ПОСТ}}$, грн.)* складуть:

$$V_{\text{заг}}^{\text{ПОСТ}} = 0,7 \times V_{\text{заг}}. \quad (48)$$

Калькуляція виробничої собівартості продукції

Виробнича собівартість продукції визначається за формулою:

$$C_{\text{вир}} = V_{\text{м}} + V_{\text{ен}} + V_{\text{опл}} + V_{\text{ін}} + V_{\text{заг}}^{\text{ЗМ}} \quad (49)$$

Калькуляцію виробничої собівартості продукції наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Калькуляція виробничої собівартості продукції

Найменування витрат	Сума, грн.
1. Прямі матеріальні витрати	
2. Витрати на паливо й енергію для технологічних цілей	
3. Прямі витрати на оплату праці	
4. Інші прямі витрати	
5. Загальновиробничі змінні витрати	
Разом: виробнича собівартість продукції (Свир):	

Собівартість реалізованої продукції визначається за формулою:

$$C_{рп} = C_{вир} + V_{заг}^{пост}, \quad (50)$$

Повну собівартість продукції підприємства можна розрахувати за формулою:

$$C_{п} = C_{рп} + V_{адм} + V_{зб}, \quad (51)$$

де $V_{адм}$ – адміністративні витрати (розраховуються у розмірі 10% від $C_{вир}$), грн.;

$V_{зб}$ – витрати на збут (визначаються у розмірі 3% від $C_{вир}$), грн.

Оптова ціна підприємства (Цопт, грн.) визначається за такою формулою:

$$Ц_{опт} = (C_{п} + Пр) / N, \quad (52)$$

де $Пр$ – прибуток від основної діяльності, грн.

$$Пр = C_{п} \times \frac{N_{пр}}{100\%}, \quad (53)$$

де $N_{пр}$ – норма прибутку (з вихідних даних), %.

Тоді **ціна реалізації продукції (Цр, грн.)** складе:

$$Ц_{р} = Ц_{опт} + ПДВ, \quad (54)$$

де ПДВ - податок на додану вартість (ПДВ прийняти у розмірі 20% від $Ц_{опт}$), грн.

Обсяг товарної продукції підприємства (виручка від реалізації) розраховується за формулою:

$$ТП = N \times Ц_{р}. \quad (55)$$

5. Визначення фінансового результату діяльності підприємства.

В умовах ринкових відносин важливе значення має спроможність підприємства працювати прибутково. Дохід є основним джерелом покриття здійснених підприємством витрат та формування прибутку. Це один з найголовніших показників, що впливає на фінансовий стан підприємства.

Підприємство отримує доходи як від звичайної діяльності, так і в результаті надзвичайних подій. Під **звичайною діяльністю** розуміють будь-

яку діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок здійснення такої діяльності. Прикладами звичайної діяльності є виробництво та реалізація продукції, розрахунки з постачальниками, покупцями та замовниками, працівниками, податковими органами, банківськими установами тощо.

До **надзвичайної діяльності** підприємства відносять операції, які не відбуваються часто або регулярно і відрізняються від звичайних операцій, наприклад, пожежі, стихійні лиха, техногенні аварії тощо.

Звичайну діяльність поділяють на операційну та іншу (фінансову та інвестиційну).

Чистий дохід (Дчист, грн.) підприємства визначається за формулою:

$$\text{Дчист} = \text{Вр} - \text{ПДВ}, \quad (56)$$

де Вр – виторг від реалізації продукції ($\text{Вр} = \text{Цр} \times \text{N}$), грн.;

ПДВ – податок на додану вартість (розраховується у розмірі 20,00% від Вр), грн.

Валовий прибуток (Пв, грн.), тобто прибуток від основної діяльності підприємства:

$$\text{Пвал} = \text{Дчист} - \text{Срп}, \quad (57)$$

Фінансовий результат (прибуток або збиток) від операційної діяльності (ФРоп, грн.):

$$\text{ФРоп} = \text{Пвал} - \text{Вадм} - \text{Взб} + \text{Пін.оп.}, \quad (58)$$

де Пін.оп – прибуток від іншої операційної діяльності (прийняти Пін.оп = 80000 грн.), грн.

Фінансовий результат (прибуток/збиток) від звичайної діяльності до оподаткування (ФРд.оп., грн.) складе:

$$\text{ФРд.оп} = \text{ФРоп} + \text{Пуч.к.} + \text{Пфін}, \quad (59)$$

де Пуч.к. – прибуток від участі в капіталі, грн.;

Пфін– прибуток від фінансової діяльності, грн.

Прибуток від звичайної діяльності розраховуємо, приймаючи на увагу, що від інвестування підприємство отримало прибуток у розмірі 15000 грн., а

по придбаних цінних паперах - прибуток у розмірі 2500 грн.

Фінансовий результат (прибуток/збиток) від звичайної діяльності (ФРзв.д, грн.) складає:

$$\text{ФРзв.д} = \text{ФРд.оп.} - \text{Ппр}, \quad (60)$$

де Ппр – податок на прибуток, грн.

Чистий прибуток підприємства (Пчист, грн.) обчислюється за формулою:

$$\text{Пчист} = \text{ФРзв.д} + \text{Пн} - \text{Ппп}, \quad (61)$$

де Пн – прибуток від надзвичайної діяльності, грн.;

Ппп – податок на прибуток від надзвичайної діяльності, грн.

При визначенні чистого прибутку підприємства враховуємо, що застрахувавшись від нещасних випадків, підприємство дістало прибуток від надзвичайної діяльності у розмірі 5000 грн.

Показники рентабельності є відносними характеристиками ефективності діяльності підприємства.

Рентабельність виробництва (Рв, %) визначається за формулою:

$$R_v = \frac{\text{Пчист}}{\text{ОФзаг} + \text{НОК}} \times 100\%, \quad (62)$$

Рентабельність продукції (Рп, %) можна визначити за такою формулою:

$$R_p = \frac{\text{ФРзв.д.}}{\text{Срп}} \times 100\%, \quad (63)$$

На підставі обчисленої калькуляції собівартості одиниці продукції розраховується **беззбитковий обсяг виробництва (Qб)**, при якому підприємство ще не отримує гарантованого прибутку, але вже й не несе збитків. Він визначається за формулою:

$$Q_b = \frac{V_{\text{ум.пост}}}{C_p - V_{\text{зм.од}}}, \quad (64)$$

де $V_{\text{ум.пост}}$ – сума умовно-постійних витрат на весь обсяг продукції ($V_{\text{ум.пост}} = \sum AV_i + V_{\text{заг.пост}}$), грн.;

$V_{\text{зм.од}}$ - сума умовно-змінних витрат, що припадає на одиницю

виготовленої продукції, грн.;

C_p – ціна одиниці продукції, грн.

Отже, знаючи точку беззбитковості для виробництва конкретного виду продукції, можна обчислити *граничну ціну* для покриття всієї суми виробничих витрат за формулою:

$$C_{гр} = \frac{V_{ум.пост}}{Q_б} + V_{зм.од}, \text{ грн. за виріб.} \quad (65)$$

Ефективний обсяг виробництва продукції ($Q_{еф}$) забезпечує підприємство прибутком. Він розраховується виходячи із суми планового прибутку ($\Pi_{пл}$), що його одержує підприємство при заданому рівні рентабельності, за формулою:

$$Q_{еф} = \frac{V_{ум.пост} + \Pi_{пл}}{C_p - V_{зм.од}}, \text{ у натуральних одиницях.} \quad (66)$$

Визначення беззбиткового та ефективного обсягів виробництва зображено на рис. 2.1.

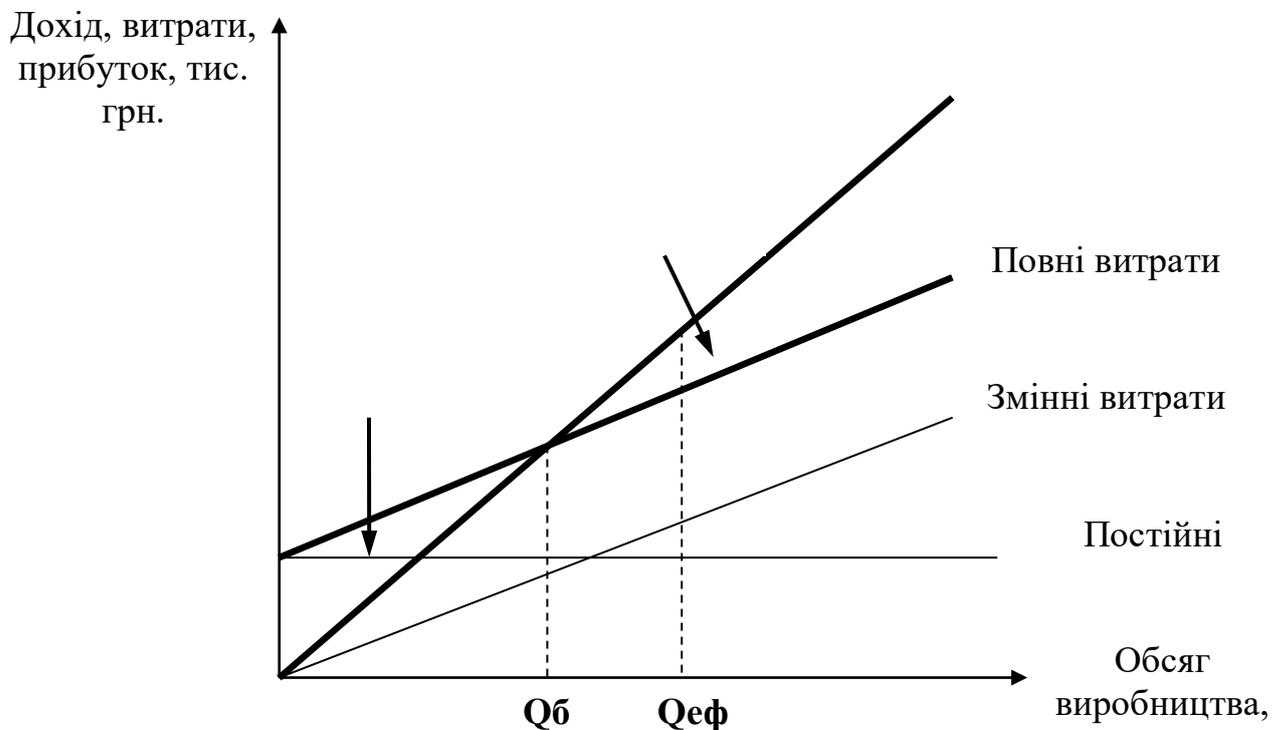

Рисунок. 2.1 – Визначення беззбиткового та ефективного обсягів виробництва

Розрахунок ефективного обсягу виробництва продукції дає можливість визначити ціну, яка б забезпечила підприємству відшкодування всіх витрат та надходження певного прибутку. Така ціна обчислюється за формулою:

$$Ц_p = \frac{V_{\text{ум.пост}} + P_{\text{пл}}}{Q_6} + V_{\text{зм.од}}, \text{ грн. за виріб.} \quad (67)$$

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства

№ п/п	Показники	Одиниця виміру	Значення
1.	Виробнича програма випуску	шт.	
2.	Чисельність основних робітників	чоловік	
3.	Фонд оплати праці основних робітників	тис. грн.	
4.	Середньомісячна зарплата основного робітника	грн.	
5.	Коефіцієнт вибуття	-	
6.	Коефіцієнт прийому	-	
7.	Коефіцієнт плинності	-	
8.	Загальна вартість основних виробничих фондів	тис. грн.	
9.	Фондовіддача	грн.	
10.	Фондомісткість	грн.	
11.	Сукупний норматив оборотних коштів	тис. грн.	
12.	Собівартість одиниці реалізованої продукції	грн.	
13.	Оптова ціна одиниці продукції	грн.	
14.	Ціна реалізації одиниці продукції	грн.	
15.	Чистий прибуток підприємства	тис. грн.	
16.	Рентабельність ОВФ	грн.	
17.	Рентабельність продукції	%	
18.	Рентабельність виробництва	%	
19.	Беззбитковий обсяг виробництва	шт.	
20.	Ефективний обсяг виробництва продукції	шт.	

21.	Гранична ціна для покриття всієї суми виробничих витрат	грн./шт.	
22.	Ціна, яка б забезпечила підприємству відшкодування всіх витрат та надходження певного прибутку	грн./шт.	

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу оформляють у друкованій формі, на одному боці стандартних сторінок білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактору Word розміру 14 з 1,5 міжрядковим інтервалом до тридцяти рядків на сторінці. Текст роботи розміщується на аркуші, з дотриманням наступних розмірів полів: ліворуч – 30 мм, праворуч – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Вирівнювання основного тексту – по ширині. Абзац – 1,25 см. Загальний обсяг – 35-45 сторінок.

Вся робота має наскрізну нумерацію. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою курсової роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться. Нумерація (без крапки після неї) проставляється у правому верхньому куті подальших сторінок. «ЗМІСТ», «ВСТУП», «НАЗВА РОЗДІЛУ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» не нумерують як розділи. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка: наприклад, «1.2» (другий підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

За титульним листом йде завдання на виконання курсової роботи (додаток Б). Наступною сторінкою йде зміст роботи, який включає в себе всі частини та розділи, які мають самостійні змістовні заголовки.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «НАЗВА РОЗДІЛУ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» пишуться великими літерами над текстом та розташовуються посередині листа. Крапка в кінці не ставиться, переноси в заголовках небажані. Відстань від заголовку розділу до тексту повинна бути рівною одному інтервалу між стрічками тексту. Кожний розділ курсової роботи треба починати з нової сторінки.

Мова роботи – державна, стиль мови викладення матеріалу – науковий, чіткий, без орфографічних помилок. В роботі не припускається пряме переписування матеріалів з літератури.

Відстань між заголовком (за винятком підрозділів) та текстом має дорівнювати 2 інтервалам основного тексту, приклад оформлення наведено на рис. 3.1:

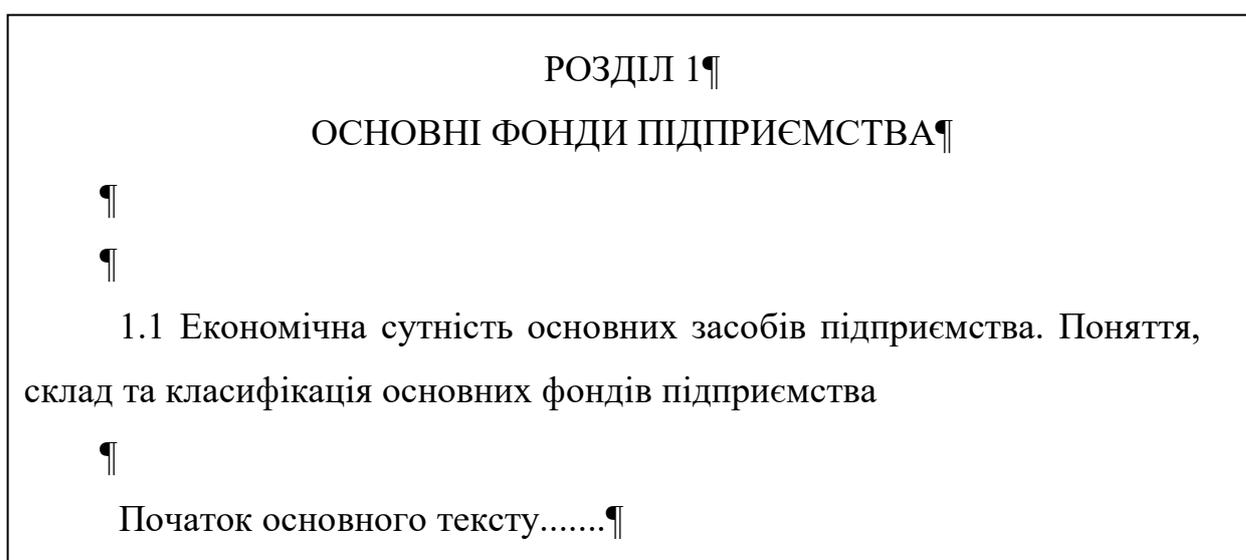

Рисунок 3.1 – Приклад оформлення заголовків у роботі

Кожну структурну частину (новий розділ) курсової роботи слід починати з нової сторінки. Підрозділи продовжують розділи і друкуються після тексту попереднього підрозділу і початком поточного тексту відповідно по одному інтервалу основного тексту.

Усі **ілюстрації** (таблиці, схеми, інші графічні матеріали) розміщують одразу після посилання на них у тексті і повинні мати нумерацію арабськими

цифрами у межах розділу, а також назву (наприклад, Рисунок 1.2 – Графічне визначення програми випуску продукції підприємства).

Якщо вони містяться на окремих сторінках роботи, їх включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстративні або табличні матеріали, розміри яких перевищують формат А4 і розміщують у додатках. На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті.

Назва рисунка має відображати його зміст, бути конкретно та стислою.

За потреби пояснювальні дані до рисунка подають безпосередньо після графічного матеріалу перед назвою рисунка.

Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад:

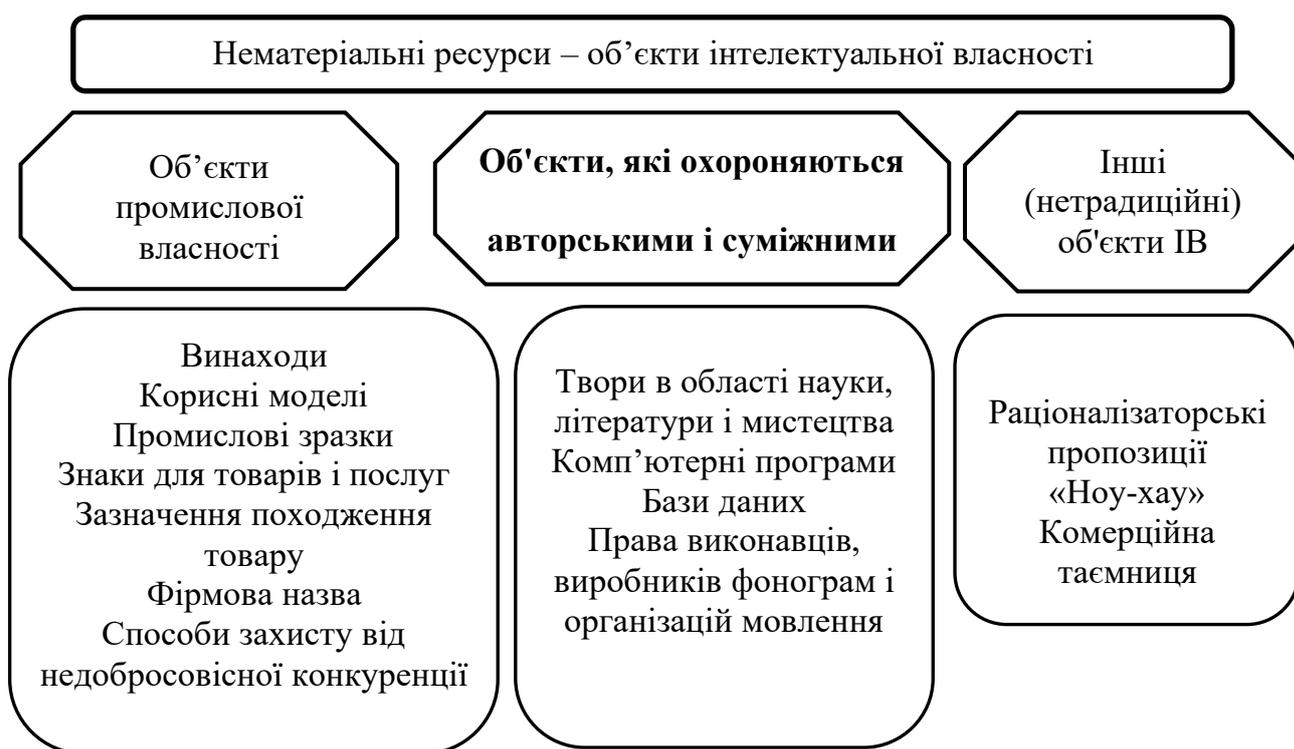

Рисунок 3.2 – Класифікація об'єктів інтелектуальної власності

Цифрові дані треба оформлювати як **таблицю** відповідно до форми, наприклад:

Таблиця 3.1 – Розрахунок загальної балансової вартості всіх будинків підприємства

Найменування об'єктів	Розміри об'єкту (довжина × ширина × висота), м	Обсяг (V), м ³	Вартість (Ц _{вир} ^{1м³}), грн./м ³	Балансова вартість, грн.
Промисловий будинок			25	
Склади і гаражі			20	
Загальна балансова вартість усіх будинків (ОФбуд)				

Горизонтальні й вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, можна не наводити, якщо це не ускладнює користування таблицею.

Таблицю подають безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці. На кожен таблицю має бути посилення в тексті із зазначенням її номера. Таблиці нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім таблиць у додатках.

Дозволено таблиці нумерувати в межах розділу. У цьому разі номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 5.1» – перша таблиця п'ятого розділу.

Якщо в тексті подано лише одну таблицю, її нумерують.

Назва таблиці має відображати її зміст, бути конкретною та стислою. Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу.

Якщо рядки або колонки таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або поруч, чи переносять частину таблиці на наступну сторінку. У кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

У разі поділу таблиці на частини дозволено її головку чи боковик замінити відповідно номерам колонок або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці.

Слово «Таблиця» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці » або «Кінець таблиці » без повторення її назви.

Наприклад:

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
3.	Зовнішньоекономічний	7	9
4.	Транснаціональний	4	10

Кінець таблиці 2.1

1	2	3	4
5.	Глобальний	5	11
6.	Імпортний	6	12

Заголовки колонок таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої літери, якщо вони становлять одне речення із заголовком.

Підзаголовки, які мають самостійне значення, подають з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Переважна форма іменників у заголовках – однина. Таблиці треба заповнювати за правилами, які відповідають ДСТУ 1.5.

Формули, які використовуються в тексті теж необхідно пронумерувати у межах розділу (біля правого берега сторінки у дужках на рівні формули). Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставиться крапка, наприклад: «(2.1)» (перша формула другого розділу).

Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах необхідно подавати безпосередньо за формулою в тій послідовності, в якій вони подані в формулі, і кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Формули потрібно виділяти в тексті вільними рядками. Вище і нижче

кожної формули потрібно залишати не менше ніж один вільний рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:).

Приклад:

Для визначення продуктивності праці необхідно використовувати наступну формулу:

¶

$$P_n = \frac{O}{T}, \quad (3.1) ¶$$

¶

де O – обсяг продукції (послуг) за певний період часу в натуральному, вартісному або інших вимірах;

T – витрати праці (робочого часу).

Посилання на джерело інформації, наведене в переліку джерел посилання, рекомендовано подавати так: номер у квадратних дужках, за яким це джерело зазначено в переліку джерел посилання, наприклад, «у роботах [2; 3]».

Перелік джерел, на які є посилання в основній частині роботи, наводять у кінці тексту перед додатками на наступній сторінці. У переліку джерел посилання бібліографічні описи подають у порядку, за яким джерела вперше згадують у тексті. Порядкові номери бібліографічних описів у переліку джерел мають відповідати посиланням на них у тексті звіту (номерні посилання).

Бібліографічний опис списку використаних джерел у роботі повинен оформлятися з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

Приклади оформлення списку використаної літератури:

Однотомні видання один автор:

1. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові

засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.

Однотомні видання два автори:

2. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.

Однотомні видання три автори:

3. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.

Однотомні видання чотири і більше авторів:

4. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.

Однотомні видання автор(и) та редактор(и)/упорядник(и):

5. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.

Однотомні видання автор(и) та перекладач(и) :

6. Laplace P. S. A philosophical essay on probabilities / trans.: F. W. Truscott, F. L. Emory. Original work published 1814. New York, NY: Dover, 1951. 196 p.

Однотомні видання без автора:

7. Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. моногр. / за наук. ред. Д. В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с. (Серія "Наукові праці кафедри господарського права Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"; т. 1).

Багатотомні видання:

8. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. 848 с.

Автореферати дисертацій:

9. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.

Дисертації:

10. Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 573 с.

Архівні документи:

11. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лєпіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71.

Патенти:

12. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Препринти:

13. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт / НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).

Стандарти:

14. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).

Бібліографічні покажчики:

15. Володимир Володимирович Сташис: (до 85-річчя від дня народж. та 60-річчя наук.-пед. і громад. діяльності) / Нац. акад. прав. наук України; упоряд.: В. І. Борисов, В. І. Тютюгін, Л. М. Демидова. Харків: Право, 2010.

108 с. (Біографія і бібліографія вчених-правознавців).

Каталоги:

16. Горницька І. П. Каталог рослин для робіт з фітодизайну / Донецький ботан. сад НАН України. Донецьк: Лебедь, 2005. 228 с.

Частина видання розділ книги:

17. Положенцева К.Л., Положенцев Д.В. Інноваційні методи формування ефективної системи управління персоналом суб'єктів освітньої діяльності. *Удосконалення напрямів розвитку України в умовах сучасної світової кон'юнктури*: колективна монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. 182 с. Розд. 2.7 С. 109–112.

Частина видання тези, доповідь:

18. Положенцев Д.В. Розвиток інноваційних технологій менеджменту персоналу в освіті. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 березня 2024 року). Харків: ДБТУ. Ч. 1. 2024. С. 617-620

Частина видання стаття з довідкового видання:

19. Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550.

Частина видання стаття з продовжуваного видання:

20. Беззубко Л.В., Положенцев Д.В., Акопов С.Е. Напрями вдосконалення корпоративної соціальної відповідальності національного бізнесу. *«Актуальні питання у сучасній науці» (Серія «Економіка»)*: журнал категорія Б. 2024. № 3(21) 2024. С. 17-29

Частина видання стаття з періодичного видання (журнал, газета):

21. Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 84–88.

Рецензії:

22. Биков О. Нагальність оптимального міжнародно-правового

врегулювання глобальних біоетичних проблем сучасності. *Віче*. 2016. № 1/2. С. 20–21. Рец. на кн.: Третьякова В. Г. Міжнародно-правове регулювання глобальних біоетичних проблем: монографія. Київ: Кондор, 2013. 407 с.

Електронні ресурси:

23. Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282).

Законодавчі та нормативні документи:

24. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

Законодавчі та нормативні документи: електронний ресурс:

25. Про інноваційну діяльність: Закон України Редакція від 31.03.2023, підстава – 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

Додатки у курсовій роботі мають містити інформаційні матеріали, що становлять базу аналітичних досліджень згідно з обраною темою.

Додатки оформлюються як продовження роботи і розміщуються в порядку появи посилань у тексті.

Кожний додаток повинен мати заголовок, який друкують вгорі малими літерами з першої великої літери симетрично до тексту сторінки.

Над заголовком, посередині рядка, друкують слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки, що позначає додаток, наприклад:

ДОДАТОК А   Методика розрахунку ефективності проекту

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Г, Є, І, І, Й, О, Ч, Ъ, на кожен є посилання в

тексті. Єдиний додаток позначається як додаток А.

Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: «рис. Д.1.2» – другий рисунок першого розділу додатка Д; «формула (А.1)» – перша формула додатка А.

4. ПОРЯДОК ПОДАННЯ НА ПЕРЕВІРКУ, ОЦІНЮВАННЯ І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконана студентом курсова робота повинна бути зброшурована та передана на перевірку керівнику відповідно до графіку виконання, який складається і затверджується на засіданні кафедри. Перевіривши курсову роботу, керівник пише відгук і допускає роботу до захисту. У разі недотримання вимог щодо змісту та оформлення, курсова робота повертається студенту на доопрацювання. Студент повинен переробити роботу згідно з зауваженнями керівника і здати її на повторну перевірку (з першим відгуком).

Строки захисту визначаються кафедрою та Навчальною частиною Інституту і доводяться до студентів заздалегідь.

Під час захисту студент коротко доповідає сутність проведеної роботи та дає оцінку отриманим результатам, повинен відповісти на всі запитання щодо змісту та результатів курсової роботи (для наочності отриманих результатів доповідь супроводжується презентацією з використання програм: Microsoft Power Point, Google Docs, SlideRocket, 280 Slides, Prezi та ін.).

Подання курсових робіт керівникові у дні захисту і пізніше вважається порушенням навчальної дисципліни. Кафедрою встановлюються додаткові дні захисту таких робіт, як дні ліквідації академічної заборгованості.

Курсова робота оцінюється на основі доповіді студента з теоретичного питання та результатів розв'язання практичного завдання за 100 бальною системою.

Курсова робота оцінюється згідно з:

1. Критеріями оцінювання знань і умінь студентів у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» https://chern.maup.com.ua/wp-content/doc/4/ocinka_znan.pdf

2. «Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <https://chern.maup.com.ua/wp-content/uploads/2024/03/polozhennja-pro-ocinjuvannja-navchalnih-dosjagnen-zdobuvachiv.pdf>

Оцінювання курсових робіт, розподіл балів за курсову роботу відбувається наступним чином:

- 1) до 60 балів – за якість виконання;
- 2) до 30 балів – за захист курсової роботи;
- 3) до 10 балів – за креативність, оригінальність рішень, використання передового досвіду зарубіжних країн тощо.

Таблиця 5 – Критерії оцінювання курсових робіт

Критерії оцінювання	Бали
1. Повнота розкриття теми, аргументованість висновків	20
2. Оформлення роботи відповідно до вимог дійсних методичних рекомендацій	10
3. Стиль, грамотність, відсутність помилок у розрахунках	15
4. Використання законодавчо-нормативних джерел інформації	5
5. Використання прикладного програмного забезпечення (MS Excel, MS Access тощо)	10
Усього	60
Оригінальність рішень, використання передового досвіду зарубіжних країн тощо	10
Захист курсової роботи	30
Разом	100

Таблиця 6 – Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано

82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D		
60-67	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні джерела:

1. Економіка підприємства: підручник (2 видання) / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2024. 700 с.

2. Захарченко В.І., Меркулов М.М., Ширяєва Л.В. Економіка підприємства: Практикум (збірник задач і виробничих ситуацій). Київ: Центр учбової літератури, 2021. 144 с.

3. Положенцева К.Л. Економіка і організація інноваційної діяльності: Лекційний курс. Харків: ТОВ «ПромАрт», 2023. 126 с.

Додаткові:

1. Беззубко Л. В. Економіка та управління бізнесом: мультидисциплінарний навч. посіб. / Л. В. Беззубко, К. Л. Положенцева, Г. Ю. Попова, Д. В. Положенцев. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2026. 490 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної ради України. URL: <http://rada.gov.ua>.
2. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua>.
4. Наукова періодика України; Нац. бібл. України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами України. URL: <http://www.ukrproject.gov.u>.
6. Офіційний веб-сайт Української асоціації управління проєктами. URL: <http://urpa.kiev.ua/index.php?lang=ukrainian>.

ДОДАТОК А
Титульний аркуш курсової роботи

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут
Кафедра управління персоналом, економіки праці та публічного управління

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Економіка підприємства»
на тему «_____»

Здобувача (ки) __ курсу групи _____
(шифр групи)

Напрямок підготовки: _____

Спеціальність:

(ПІБ студента)

Керівник:

(посада, вчене звання, науковий ступінь, ПІБ)

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Чернігів 20__ р.

ДОДАТОК Б
Завдання на виконання курсової роботи

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут
Кафедра управління персоналом, економіки праці та публічного управління

ЗАВДАННЯ
на виконання курсової роботи

Здобувача (ки) _____ курсу, групи _____

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ:

Основні питання, які необхідно розкрити в курсовій роботі:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Керівник _____
(П.І.Б.)

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

“ ____ ” _____ 20 __ р.

(підпис керівника)

(підпис здобувача)

ДОДАТОК В

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1. ОСНОВНІ ФОНДИ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Економічна сутність основних фондів підприємства	
1.2. Класифікація основних фондів за різними ознаками	
1.3. Визначення вартості основних виробничих фондів підприємства та їх структури	
2. ОБОРОТНІ КОШТИ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Сутність оборотних коштів підприємства	
2.2. Показники ефективності використання оборотних засобів на підприємстві	
2.3. Визначення нормативу оборотних коштів підприємства і терміну їх оборотності	
3. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Розрахунок чисельності працюючих на підприємстві.....	
3.2. Методи планування чисельності.....	
3.3. Оцінка трудового потенціалу підприємства	
4. СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	
4.1. Понятті собівартості продукції.....	
4.2. Методи визначення собівартості продукції	
4.3. Визначення собівартості реалізованої продукції підприємства	
5. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
ВИСНОВОК	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	

ДОДАТОК Г

Номери питань до розділу 1. Основні фонди підприємства

- 1.1. Економічна сутність основних засобів підприємства. Поняття, склад та класифікація основних фондів підприємства.
- 1.2. Поняття основних фондів підприємства. Облік та оцінка основних фондів.
- 1.3. Загальна характеристика основного капіталу.
- 1.4. Види зносу основних фондів: фізичний та моральний.
- 1.5. Класифікація основних фондів: за функціональним призначенням, за характером участі у виробничому процесі та за використанням.
- 1.6. Виробнича структура основних фондів, чинники, що впливають на неї.
- 1.7. Сутність поняття «амортизація» основних фондів.
- 1.8. Амортизація основних фондів та методи її нарахування.
- 1.9. Економічне обґрунтування терміну корисного використання основних фондів.
 - 1.10. Види відтворення основних фондів: просте та розширене.
 - 1.11. Види вартісної оцінки основних фондів. |
 - 1.12. Показники, які характеризують стан та використання основних фондів.
 - 1.13. Методи усунення фізичного та морального зносу.
 - 1.14. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів підприємства.
 - 1.15. Сутність процесу амортизації основних фондів підприємства.
 - 1.16. Показники ступеня зносу та відновлення основних фондів.
 - 1.17. Поняття «виробнича потужність підприємства».
 - 1.18. Види та методика розрахунку виробничої потужності підприємства.
 - 1.19. Ремонт та відтворення основних фондів, види ремонтів та їх фінансування.
 - 1.20. Напрямки поліпшення використання виробничих потужностей підприємства.

ДОДАТОК Д

Номери питань до розділу 2. Оборотні кошти підприємства

- 2.1. Сутність оборотних коштів підприємства. Класифікація оборотних фондів.
- 2.2. Поняття «оборотні засоби підприємства». Кругообіг оборотних коштів. Складові елементи фондів обігу.
- 2.3. Матеріальні ресурси підприємства та показники їх використання: матеріаломісткість, матеріаловіддача, коефіцієнт використання матеріальних ресурсів.
- 2.4. Економічна сутність оборотних коштів.
- 2.5. Джерела формування оборотних коштів.
- 2.6. Характеристика процесу нормування оборотних коштів підприємства. Методи нормування.
- 2.7. Склад та структура оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних засобів на підприємстві.
- 2.8. Визначення потреби підприємства в оборотних коштах.
- 2.9. Нормування виробничих запасів та незавершеного виробництва.
- 2.10. Поняття «норми» та «нормативу» оборотних засобів.
- 2.11. Обчислення нормативу оборотних коштів у запасах готової продукції на складі та у витратах майбутніх періодів
- 2.12. Ознаки класифікації оборотних коштів підприємства.
- 2.13. Шляхи прискорення оборотності оборотних коштів.
- 2.14. Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства.
- 2.15. Визначення абсолютного та відносного вивільнення або додаткового залучення оборотних коштів.
- 2.16. Джерела і шляхи економії матеріальних ресурсів.
- 2.17. Вплив оборотності оборотних коштів на кінцеві результати роботи підприємства.
- 2.18. Оцінка ефективності використання оборотних коштів підприємства.
- 2.19. Методи оцінки окремих елементів оборотних коштів.
- 2.20. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.

ДОДАТОК Е

Номери питань до розділу 3. Персонал підприємства

- 3.1. Персонал підприємства, його склад і структура.
- 3.2. Класифікація персоналу підприємства.
- 3.3. Кадрова політика підприємства і управління персоналом.
- 3.4. Набір, підготовка і перепідготовка персоналу підприємства.
- 3.5. Розрахунок чисельності працюючих на підприємстві.
- 3.6. Баланс робочого часу одного середньооблікового працівника.
- 3.7. Показники руху робочої сили на підприємстві.
- 3.8. Продуктивність праці, показники та методи її вимірювання.
- 3.9. Планування продуктивності праці.
- 3.10. Мотивація як стимулювання до високопродуктивної праці, її моделі і методи.
- 3.11. Організація праці на підприємстві.
- 3.12. Нормування праці на підприємстві.
- 3.13. Кадрова політика підприємства.
- 3.14. Система управління персоналом на підприємстві.
- 3.15. Форми і системи оплати праці на підприємстві.
- 3.16. Тарифна система оплати праці на підприємстві.
- 3.17. Особливості преміювання працівників.
- 3.18. Фактори зростання продуктивності праці та оцінка її динаміки.
- 3.19. Соціально-економічна сутність заробітної плати.
- 3.20. Чинники, що впливають на зміну професійно-кваліфікаційного складу кадрів підприємства.

ДОДАТОК Ж

Номери питань до розділу 4. Собівартість продукції підприємства

- 4.1. Поняття витрат підприємства.
- 4.2. Види витрат за видами діяльності.
- 4.3. Собівартість продукції підприємства, її види.
- 4.4. Витрати, які включаються до виробничої собівартості.
- 4.5. Класифікація витрат за економічними елементами.
- 4.6. Поняття кошторису витрат виробництва.
- 4.7. Калькулювання собівартості продукції, її методи. Перелік статей калькуляції.
- 4.8. Класифікація витрат підприємства за різними ознаками: по відношенню до обсягів виробництва, по способу віднесення на собівартість, по календарному періоду тощо.
- 4.9. Поняття собівартості продукції. Методи її визначення.
- 4.10. Шляхи зниження собівартості в умовах ринкової економіки.
- 4.11. Класифікація операційних витрат: з метою визначення фінансового результату та з метою обґрунтування прийняття економічних рішень підприємства.
- 4.12. Характеристика операційних витрат підприємства.
- 4.13. Економічна сутність поточних витрат підприємства, їх склад.
- 4.14. Безбитковість роботи підприємства: поняття, показники, та розрахунок точки безбитковості.
- 4.15. Управління витратами на підприємстві.
- 4.16. Планування собівартості продукції по факторним методом.
- 4.17. Індексний метод розрахунку зниження собівартості продукції.
- 4.18. Показники оцінки витратності виробництва.
- 4.19. Методи калькуляції собівартості продукції на підприємстві.
- 4.20. Напрямки зменшення собівартості продукції на підприємстві.

ДОДАТОК 3

Варіанти завдань для практичної частини курсової роботи

Показники	Варіанти													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Промисловий будинок:														
довжина, м	36	48	24	36	60	24	12	48	36	60	24	36	48	24
ширина, м	18	27	16	25	24	18	42	21	17	28	20	20	13	16
висота, м	11	13	15	10	11	12	14	10	16	11	10	12	13	10
Адміністративно-побутовий будинок:														
довжина, м	48	60	24	36	48	36	24	60	48	60	36	24	48	60
ширина, м	36	32	14	26	33	24	18	42	21	28	35	11	25	33
висота, м	7	8	6	5	6	8	7	6	5	8	7	6	5	8
Складське приміщення:														
довжина, м	24	12	36	48	60	24	48	32	12	24	60	36	24	48
ширина, м	18	8	23	21	32	35	22	21	8	12	33	35	22	21
висота, м	6	5	7	8	7	8	6	7	5	6	7	8	6	5
Вага матеріалів на одиницю продукції, кг	556	635	578	767	653	714	689	563	801	658	585	664	734	721
Програма випуску продукції, шт.	650	780	915	845	910	756	680	790	863	945	698	880	905	875
Коефіцієнт використання матеріалів	0,87	0,82	0,87	0,83	0,84	0,88	0,79	0,81	0,89	0,87	0,86	0,78	0,82	0,85
Кількість автомобілів, шт.	2	4	3	6	5	2	3	4	5	6	3	2	4	5
Кількість електрокарів, шт.	2	4	3	2	2	3	4	2	2	3	4	3	2	3
Кількість електромостових кранів, шт.	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	2	2	1
Ціна однієї тони матеріалу, грн.	660	720	625	615	710	800	655	740	720	805	590	570	680	730
Трудомісткість одиниці продукції, нормо-год.	52,3	48,7	51,6	48,7	45,6	50,3	47,6	42,5	41,2	45,3	50,8	41,5	41,7	45,1
Відсоток невиходів на роботу, %	7	8	4	3	5	6	8	4	5	7	6	4	5	6
Норма прибутку, %	18	23	21	18	16	17	22	24	19	17	23	24	18	17
Норма запасу матеріальних ресурсів, днів	11	9	12	14	10	8	13	11	9	14	12	13	11	12
Тривалість циклу виготовлення, днів	42	36	52	39	45	51	38	46	54	37	42	51	47	43
Норма запасу готової продукції на складі, днів	2	4	5	3	6	4	2	3	4	6	2	3	4	5
Чисельність прийнятих робітників, чол.	3	2	4	1	4	2	4	3	2	4	3	3	2	2
Чисельність звільнених робітників, чол., у тому числі:	2	3	4	2	-	1	3	4	4	3	2	2	3	4
за порушення трудової дисципліни	1	-	1	-	-	1	1	2	1	-	-	1	-	1
за власним бажанням	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	1
з інших причин, не пов'язаних із виробництвом	-	1	2	-	-	-	1	-	1	2	1	-	2	1

1.

Показники	Варіанти													
	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
Промисловий будинок:														
довжина, м	36	24	48	60	36	36	24	60	48	60	24	36	48	
ширина, м	16	14	21	27	23	16	16	35	25	25	19	13	23	
висота, м	10	16	14	11	12	15	13	11	10	15	14	16	12	
Адміністративно-побутовий будинок:														
довжина, м	24	60	36	48	48	24	60	24	48	36	60	48	48	
ширина, м	21	35	20	24	31	15	22	18	23	21	24	19	17	
висота, м	5	6	7	8	7	6	5	8	6	7	8	6	5	
Складське приміщення:														
довжина, м	24	12	36	48	24	36	24	12	48	36	24	24	48	
ширина, м	12	8	20	23	16	18	14	9	23	17	16	14	26	
висота, м	4	6	5	7	6	7	8	5	6	7	8	6	7	
Вага матеріалів на одиницю продукції, кг	585	615	725	760	820	595	630	580	610	720	715	805	625	
Програма випуску продукції, шт.	965	875	764	853	796	690	750	810	905	875	784	865	695	
Коефіцієнт використання матеріалів	0,86	0,81	0,84	0,89	0,80	0,87	0,85	0,78	0,79	0,82	0,84	0,86	0,87	
Кількість автомобілів, шт.	2	2	4	2	3	5	5	2	4	3	4	5	3	
Кількість електрокарів, шт.	2	2	3	3	2	4	2	2	3	4	2	2	3	
Кількість електромостових кранів, шт.	1	1	2	1	2	2	1	2	1	1	2	1	2	
Ціна однієї тони матеріалу, грн.	680	630	715	830	575	635	720	805	665	625	730	715	800	
Трудомісткість одиниці продукції, нормо-год.	42,5	45,6	53,1	47,2	46,8	51,3	46,9	52,4	39,8	40,3	50,8	52,6	41,5	
Відсоток невиходів на роботу, %	4	7	3	5	6	3	7	5	4	3	8	5	7	
Норма прибутку, %	16	17	18	23	21	19	22	17	18	20	19	17	18	
Норма запасу матеріальних ресурсів, днів	10	13	12	8	16	11	9	12	11	13	14	11	9	
Тривалість циклу виготовлення, днів	38	58	32	37	33	53	57	48	43	42	49	52	54	
Норма запасу готової продукції на складі, днів	2	4	6	2	3	5	4	6	2	4	5	3	2	
Чисельність прийнятих робітників, чол.	3	2	4	3	3	2	1	4	4	2	3	5	1	
Чисельність звільнених робітників, чол., у тому числі:	2	3	3	1	2	5	-	4	3	3	2	2	3	
за порушення трудової дисципліни	2	-	1	-	-	1	-	1	-	1	2	-	-	
за власним бажанням	-	-	1	1	2	2	-	1	1	1	-	1	-	
з інших причин, не пов'язаних із виробництвом	-	2	1	-	-	2	-	1	1	-	-	1	1	